

KINCS

| KOPP MÁRIA INTÉZET
| A NÉPESEDÉSÉRT
| ÉS A CSALÁDOKÉRT

*A kisgyermekes anyák által végzett
láthatatlan munka*

2023. március

www.koppmariaintezet.hu

KINCS

KOPP MÁRIA INTÉZET
A NÉPESEDÉSÉRT
ÉS A CSALÁDOKÉRT

Tartalomjegyzék

Vezetői összefoglaló	3
A kutatás célja	4
A minta jellemzői	4
Az eredmények bemutatása	6
A láthatatlan munka fogalmának ismerete és értelmezése	6
A háztartási munkavégzés intenzitása	7
Az otthon végzett láthatatlan munkák	9
A férfiak szerepvállalása	9
A gyermekek bekapcsolódása a munkába	12
Fizetett segítség	13
A háztartási munka örömforrás is lehet	14
A láthatatlan munka, mint érték	15
Összegzés	17

KINCS

KOPP MÁRIA INTÉZET
A NÉPESEDÉSÉRT
ÉS A CSALÁDOKÉRT

Vezetői összefoglaló

Az Egészséges és Harmonikus Családokért Alapítvány (EHCSA) és a Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért (KINCS) 2022. decemberben online kérdőíves felmérést készített arról, hogy a kisgyermekes anyák életében a jövedelemben nem realizálódó, ún. láthatatlan munka milyen szerepet tölt be, mennyire ismert jelenség ez számukra és mit gondolnak róla. A felmérésre 468 fős, nem reprezentatív mintán került sor.

A főbb eredmények:

- A megkérdezett kisgyermekes anyák közel kétharmada (62%) hallott már arról, hogy a fizetett munka mellett van fizetetlen, úgynevezett láthatatlan munka is, és a nagy többség (81%) tudta a fogalom jelentését is.
- A válaszadók leginkább a takarítást (82%), a főzést (77%), a mosást (76%), a bevásárlást (65%), a mosogatást (64%) és a gyermekkel való tanulást (60%) azonosították háztartási munkaként.
- A megkérdezett édesanyák szinte kivétel nélkül (96%) végeznek láthatatlan munkát.
- A válaszadók közel fele (46%) hetente 10 órát meghaladó időtartamban foglalkozik a háztartással kapcsolatos teendőkkel, (negyedük 6-10 órányit, 23%-uk 1-5 órát, míg közel 6%-uk még ennél is kevesebb időt tölt ilyen jellegű tevékenységekkel).
- Legtöbb segítségre a házasságban élők számíthatnak a párjuktól (95%).
- A megkérdezettek a láthatatlan munka végzésében főként a férjüktől (57%), a nagymamától (41%) és a gyermeküktől (21%) kapnak segítséget.
- Az édesanyák egyharmada (32%) érzi gyakran megterhelőnek a láthatatlan munka mennyiségét, míg 57%-uk csak ritkábban és minden tizedik válaszadó (11%) úgy ítélte meg, hogy számára nem megerőltető a háztartási teendők elvégzése.
- A gyermeket nevelő nők kétharmada (67%) azon a véleményen van, hogy a házi-, illetve a ház körüli munkának van pénzben mérhető értéke.
- Tíz válaszadóból kilenc (92%) azon a véleményen van, hogy szükséges lenne felhívni a társadalom figyelmét a háztartáson belül elvégzett fizetetlen munka jelentőségére.

KINCS

KOPP MÁRIA INTÉZET
A NÉPESEDÉSÉRT
É S A CSALÁDOKÉRT

A kutatás célja

A kutatás célja volt, hogy képet kapjunk arról, hogy az otthon végzett munkában különösen érintett, gyermeket nevelő édesanyák mennyire vannak tisztában a láthatatlan munka jelenségével és ebben milyen személyes tapasztalataik vannak. A kutatásban a „láthatatlan munka” fogalmán azt a fizetetlen munkát értjük, amit a háztartáson belül, illetve önkéntes munkaként a család, a közösség javára végeznek. A felmérésben résztvevő édesanyák körében megvizsgáltuk, hogy mennyi időt fordítanak a láthatatlan munkára, illetve ehhez mennyi segítségre számíthatnak. Arra is kíváncsiak voltunk, hogy mennyire sikerül a családtagokkal megosztani ezeket a feladatokat, és a családon belül az együtt élő családtagok bevonhatók-e a háztartási feladatok, a gyermek körüli teendők ellátásába. A felmérés azt is vizsgálta, hogy mennyire elterjedt a láthatatlan munka megközelítés a társadalomban: az emberek mekkora hányada találkozott ezzel a fogalommal, illetve tudják-e, hogy mit takar ez a megnevezés. Vizsgáltuk a láthatatlan munka társadalmi elismertségét, illetve azt is, hogy van-e igény ennek megváltoztatására.

Az adatfelvétel 2022. december 5. és 15. között az Egészséges és Harmonikus Családokért Alapítvánnyal (EHCSA) együttműködve végezte a KINCS a gyermeket nevelő 18-49 éves nők körében. A kérdéseket online lehetett megválaszolni. A felmérés során 468 fős mintát sikerült elérni, amely nem minősült reprezentatívnak, ugyanakkor számos következtetés levonására alkalmasnak bizonyult.

A minta jellemzői

A 18 és 49 év közötti édesanyák körében készült 468 fős minta 36%-át tették ki a 18-29 évesek, 43%-át a 30-39 évesek, 21%-át pedig a 40-49 évesek. A megkérdezettek átlagéletkora 33 év.

A válaszadók 8%-a alacsony, 57%-a közepes, 35%-a pedig felsőfokú végzettséggel rendelkezik. Családi állapot szerint vizsgálva 67% házas, 19% párkapcsolatban él, továbbá 13% egyedülálló. A válaszadók közel egyharmada Budapesten, valamivel több mint egyötödük megyeszékhelyen vagy megyei jogú városban, egynegyede egyéb városban, 23%-a pedig községben él. A válaszadók fele egy gyermeket, 30%-a két gyermeket, további 20%-a három vagy több gyermeket nevel.

A kisgyermekes anyák (cseden, gyeden, gyesen, gyeten lévők) a minta több, mint felét, 55%-át teszik ki.

1. tábla: A minta szociodemográfiai jellemzői

		Megoszlás
Életkor	18-29 éves	36%
	30-39 éves	43%
	40-49 éves	21%
Lakóhely	Község	23%
	Város	25%
	Megyeszékhely, megyei jogú város	22%
	Főváros	30%
Iskolai végzettség	Alapfokú	8%
	Középfokú	57%
	Felsőfokú	35%
Gyermekszám	1 gyerek	50%
	2 gyerek	30%
	3 vagy több gyerek	20%
Családi állapot	Egyedülálló	13%
	Párkapcsolatban élő	19%
	Házasságban élő	67%

KINCS

KOPP MÁRIA INTÉZET
A NÉPESEDÉSÉRT
ÉS A CSALÁDOKÉRT

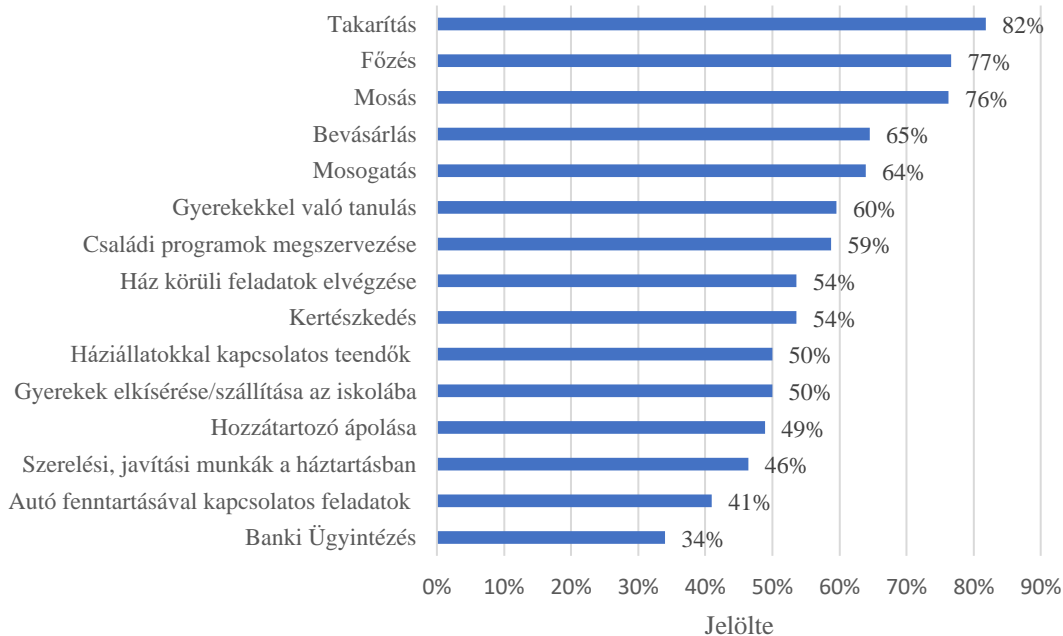
Az eredmények bemutatása

A láthatatlan munka fogalmának ismerete és értelmezése

A megkérdezettek közel kétharmada (62%) hallott már a láthatatlan munkáról. Nagy többségük (81%) jól választotta ki a fogalom jelentését is¹ a kérdőívben felkínált alábbi három lehetőség közül:

1. Fizetetlen munka, amit a háztartáson belül/önkéntes munkaként a közösség javára végeznek a társadalom tagjai.
2. Munka, amely egy adott munkahelyen nem képvisel jelentős értéket és esetenként mellőzhető.
3. Munka, amelyet a munkavállalók nem bejelentett foglalkoztatás keretében végeznek.

1.ábra: Mely tevékenységek tartoznak a láthatatlan munka körébe? (N=468)

¹ A láthatatlan munka tartalmát (Fizetetlen munka, amit a háztartáson belül, illetve önkéntes munkaként a közösség javára végeznek a társadalom tagjai.) félreértelmező válaszadók visszajelzéseit kiszűrtük. A szűrés oka, hogy azoknak a releváns válaszaival ismerkedjünk meg, akik a fenti meghatározás szerint értelmezték a láthatatlan munkát.

KINCS

KOPP MÁRIA INTÉZET
A NÉPESEDÉSÉRT
ÉS A CSALÁDOKÉRT

A felmérés rákérdezett arra is, hogy az édesanyák **milyen feladataikat tekintik a fentiek szerinti láthatatlan munkának**. A válaszok visszatükrözték azt, hogy a válaszadó számára melyik feladat van meghatározóan jelen a mindennapjaiban. A válaszadók leginkább a takarítást (82%) azonosították a láthatatlan munkával, amit a főzés (77%), a mosás (76%), a bevásárlás (65%), a mosogatás (64%) és a gyermekkel való tanulás (60%) követett. Kortól, iskolai végzettségtől, gyermekszámtól és családi állapottól függetlenül is a válaszadók ezeket a tevékenységeket említették arányaiban a legtöbben fizetetlen munkaként.

Ezekhez képest kisebb arányban, de még mindig sokan említették az alábbi kategóriákat, amelyeket már különböző csoportokban eltérő módon ítélték meg. A 40-49 évesek a családi programok szervezését (69%), a kertészkedést (68%), és a ház körüli feladatok elvégzését (68%) jelölték meg kiemelten. Iskolai végzettség szerint a felsőfokú végzettségűek a családi programok szervezését (76%), a gyerekek iskolába kísérését, és a hozzátartozó(k) ápolását (73%) jelölték meg leginkább. A nagycsaládok esetében, a három vagy többgyermekeseknél a családi programok megszervezése (65%), a kertészkedés (63%) és a ház körüli feladatok elvégzése (63%) fordult elő leggyakrabban. A házasságban élőknel a legjellemzőbb a családi programok megszervezése (67%), a kertészkedés (65%) és a ház körüli feladatok elvégzése (65%).

A háztartási munkavégzés intenzitása

A megkérdezettek szinte kivétel nélkül (96%) végeznek láthatatlan munkát. A (40-49 éves) korcsoportba tartozók közül mindenki, családi állapot szerint a legtöbben a **házasságban élők látnak el háztartási feladatokat**.

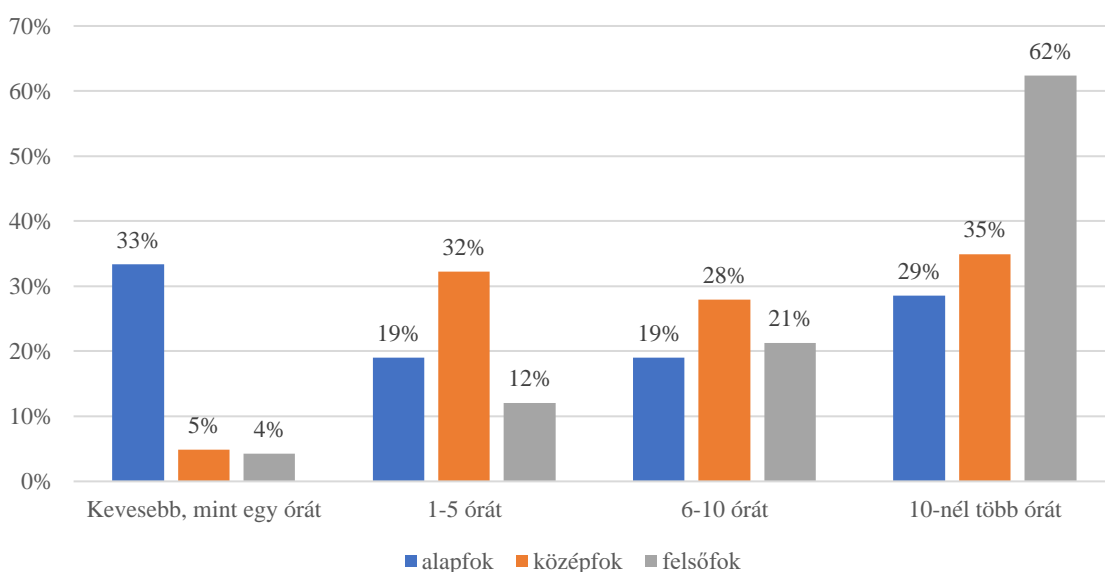
A válaszadók közel fele (46%) hetente 10 órát meghaladó időtartamban foglalkozik a háztartással kapcsolatos teendőikkel, egynegyedük 6-10 órányit, 23%-uk 1-5 órát, míg közel 6%-uk még ennél is kevesebb időt tölt ilyen jellegű tevékenységekkel.

Az iskolai végzettség mentén ugyanakkor jelentős különbségeket találunk. A válaszok szerint úgy tűnik, mintha a magasabb végzettségűek több ilyen jellegű munkát végeznének. Heti 10 órát meghaladó mértékben végez fizetetlen munkát az alapfokú végzettségűek 29%-a, a középfokú

végzettségük több mint egyharmada (35%), és a felsőfokú végzettséggel rendelkezők 62%-a². Az alacsony végzettségűeknek bevallásuk szerint egyharmada hetente egy óránál is kevesebb időt tölt láthatatlan munkával. Fontos azonban azt megemlíteni, hogy a válaszokban megjelenő láthatatlan munkára fordított idő függ attól is, hogy a válaszadó mely tevékenységeket sorolja ide, ez pedig az iskolai végzettség szerint eltérő lehet.

2. ábra: Hetente átlagosan mennyi időt fordít láthatatlan munkára? (N=468)

A rész- (47%) vagy teljes munkaidőben (38%) dolgozók között – részben talán a gazdasági aktivitásukkal összhangban – arányaiban kevesebben vannak, akik 10 óránál is több házimunkát végeznek hetente, mint azok között, akik gyermekgondozási ellátáson kisgyermekükkel otthon vannak (57%) vagy nincs fizetett munkaviszonyuk (51%).

Jellemzően – de nem meglepő módon – **minél több gyermeket nevelnek az anyák, annál több időt fordítanak az otthoni teendőkre**. Az egy gyermeket nevelő anyák 37%-a, a kétgyermekesek 51%-a, míg a három vagy több gyermeket nevelők 59%-a jelezte, hogy hetente tíz óránál több időt fordítanak ezekre a feladatokra.

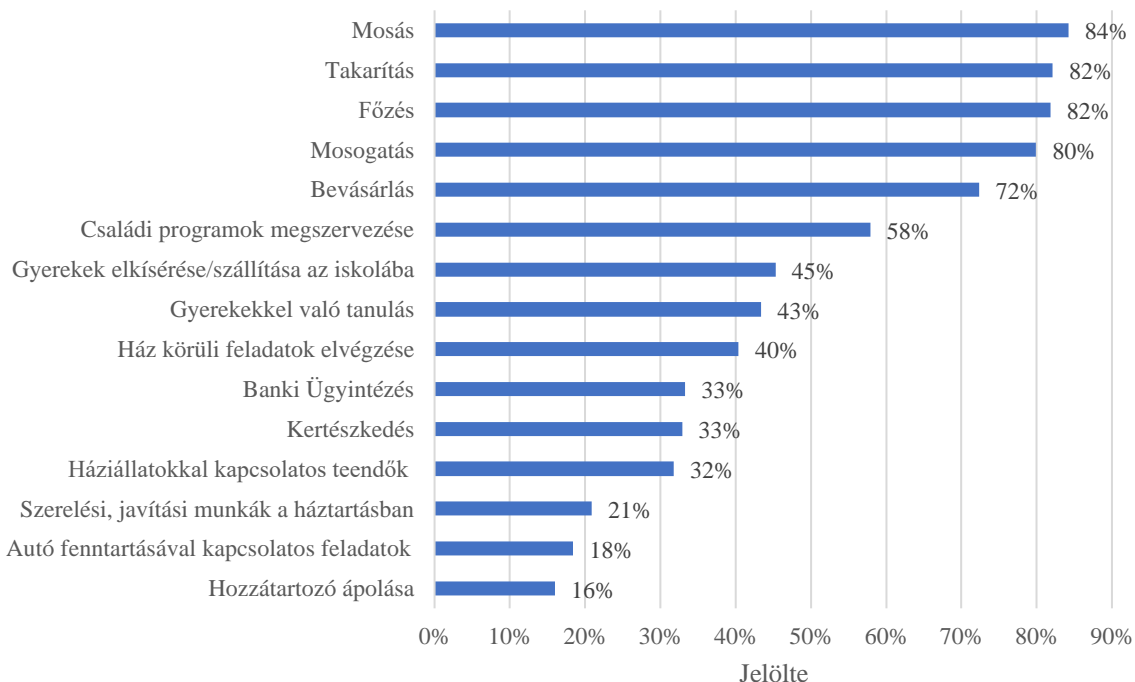
² A végzettség mentén mutatkozó nagymértékű eltéréseket magyarázhatja a láthatatlan munka értelmezésének különbsége is.

Az otthon végzett láthatatlan munkák

A válaszadók legalább 75%-a korcsoportól, településtípustól, iskolai végzettségtől - munkaviszonytól, gyermekszámtól, és családi állapottól függetlenül – a **mosást, a mosogatást, a főzést és a takarítást** említették otthon végzett láthatatlan munkaként. A **bevásárlás és a gyerekek elkísérése az iskolába** leginkább a 40-49 éves korcsoportban és a felsőfokú végzettségűeknél fordul elő. A **gyerekekkel való tanulást és a családi programok megszervezését** döntő többségben a 40-49 évesek és a három vagy többgyermekesek említették.

3. ábra: Azoknak az aránya, akik az alábbi láthatatlan munkákat rendszeresen szokták végezni (N=468)

A férfiak szerepvállalása

A felmérésben érkezett válaszok alapján minél idősebb volt a válaszadó, annál inkább valószínű, hogy a vele egy háztartásban élő másik felnőtt – jellemzően férj, ill. élettárs – aktívabban és gyakran vesz részt az otthoni munkában. A 18-29 éves válaszadók esetében 38%-

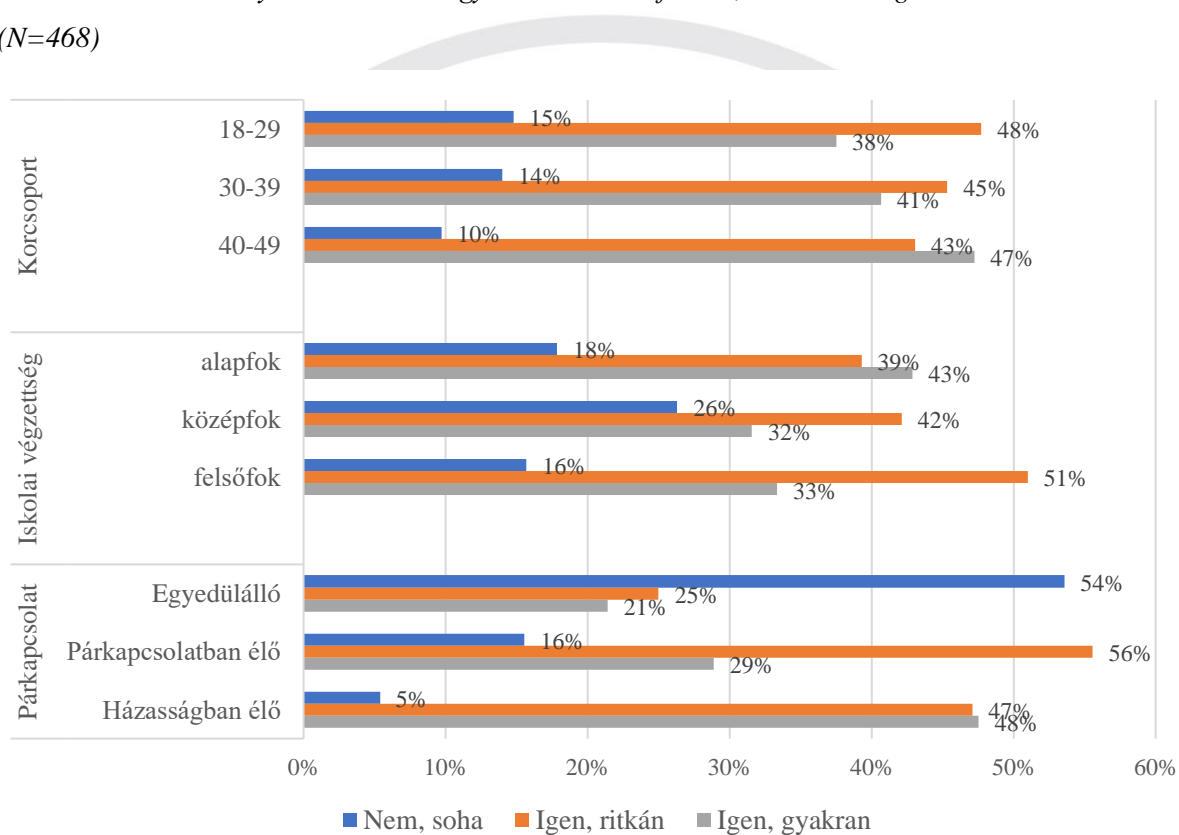
KINCS

KOPP MÁRIA INTÉZET
A NÉPESEDÉSÉRT
ÉS A CSALÁDOKÉRT

a, a 30-39 évesek 41%-a, míg a 40-49 évesek közel felének (47%) gyakran segít a párja a láthatatlan munka elvégzésében.

A megkérdezettekkel egy háztartásban élő férfiak a felsoroltak közül leginkább az **autó fenntartásával kapcsolatos feladatokat, a bevásárlást és a szerelési, javítási munkákat végzik**. Ez főként a házasságban élő és a felsőfokú végzettségűekre jellemző.

4. ábra: Amennyiben él Önnel egy háztartásban felnőtt, szokott-e végezni láthatatlan munkát?
(N=468)

Az alapfokú végzettségűek 18%-a, a középfokú végzettségűek 26%-a, a felsőfokú végzettségűek 16%-a egyáltalán nem kap segítséget a vele egy háztartásban élő másik felnőttől.

Legtöbb segítségre (a ritkán, illetve gyakran válaszok együttes értéke) a házasságban élők számíthatnak a párjuktól (95%).

A megkérdezettek inkább családtagoktól, rokonoktól, barátoktól kérnek segítséget: **legtöbben, (57%) a férjüktől, 41% a nagymamáktól, egyötödük pedig a gyermekétől**. A gyermekeiktől

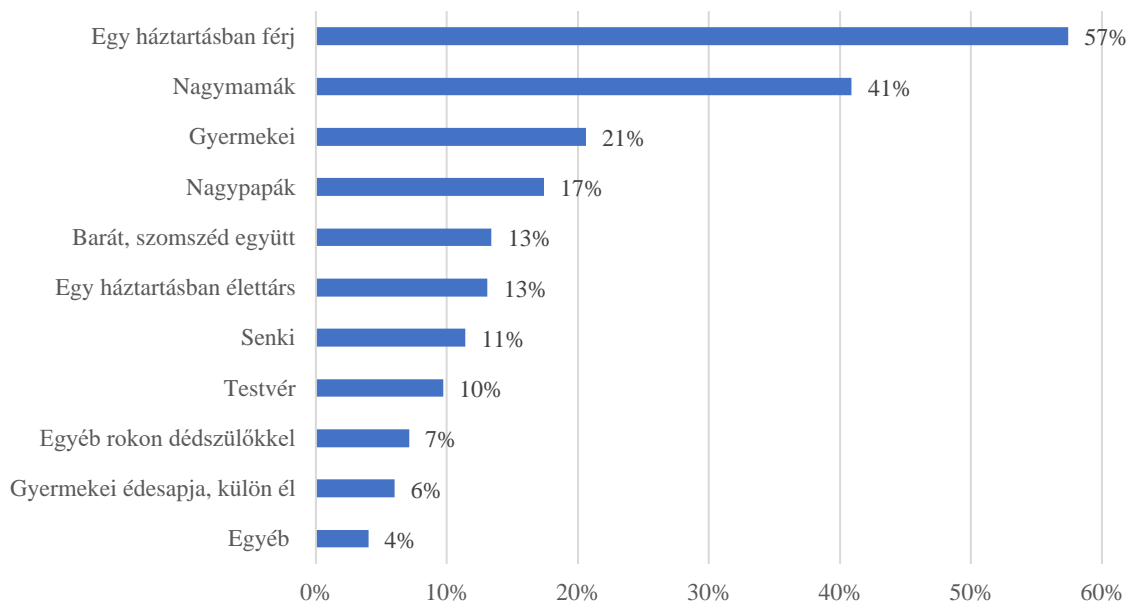

KINCS

KOPP MÁRIA INTÉZET
A NÉPESEDÉSÉRT
ÉS A CSALÁDOKÉRT

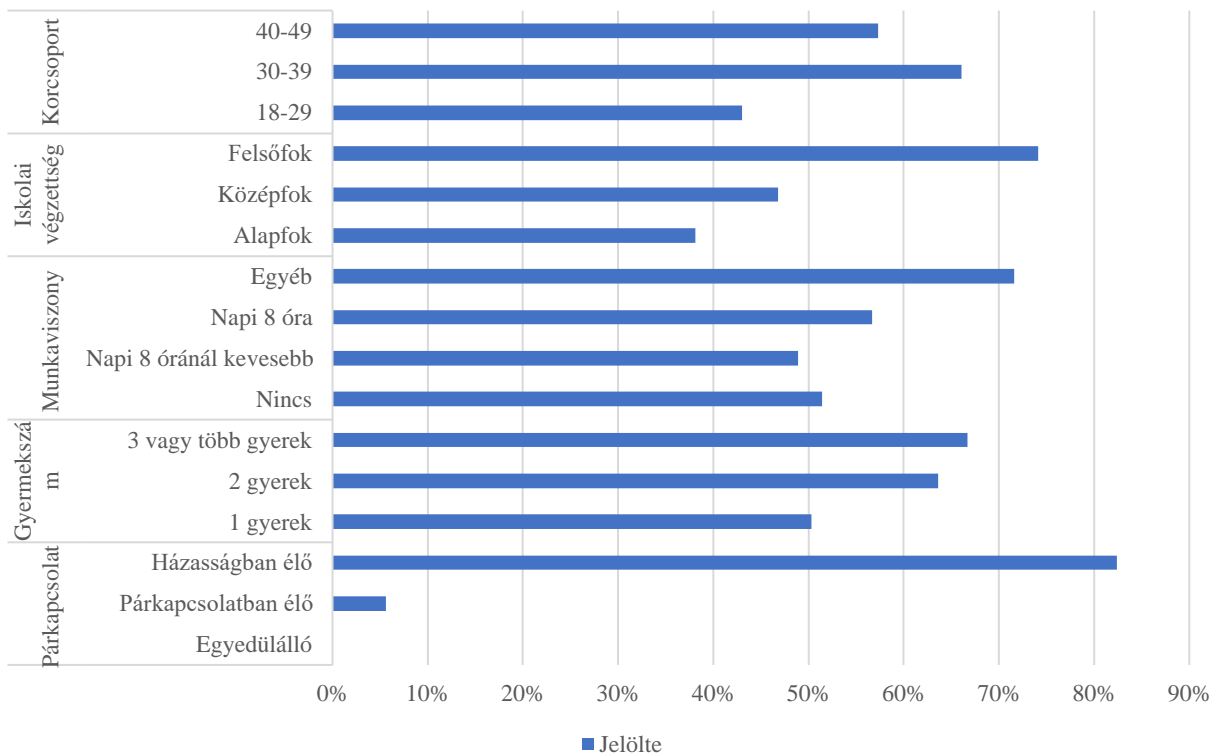
a három vagy többgyerekesek (39%), míg a nagymamától leggyakrabban a felsőfokú végzettségűek (46%) szoktak segítséget kérni.

5.ábra: Amennyiben kéri, kitől szokott segítséget kapni a láthatatlan munka elvégzésében? (N=468)

6. ábra: Amennyiben kéri, szokott-e segítséget kapni a láthatatlan munka elvégzésében az egy háztartásban élő férjétől? (N=468)

Ha a férfiak szerepét nem a besegítés, hanem a munkamegosztás felől kérdeztük, akkor kiderült, hogy **a megkérdezettek 79%-a szerint a háztartásukban élő nő(k)re általában több láthatatlan munka hárul, mint a férfi(ak)ra.** 19%-uk tapasztalta azt, hogy egyenlően oszlik meg a feladat a két nem képviselői között, és csak 2% vélte úgy, hogy a férfiak veszik ki nagyobb arányban a részüket belőle. **A teljes munkaidőben dolgozók 27%-a érzi úgy, hogy a láthatatlan munka egyenlően oszlik meg a családban a két nem között,** míg a kevesebb munkaórában (15%) vagy egyáltalán nem dolgozók (10%) közül kevesebben gondolják így. A kisgyermekes anyák 17%-a érzékeli úgy, hogy a férfiak velük egyenlő arányban veszik ki a részüket a feladatokból.

A gyermekek bekapcsolódása a munkába

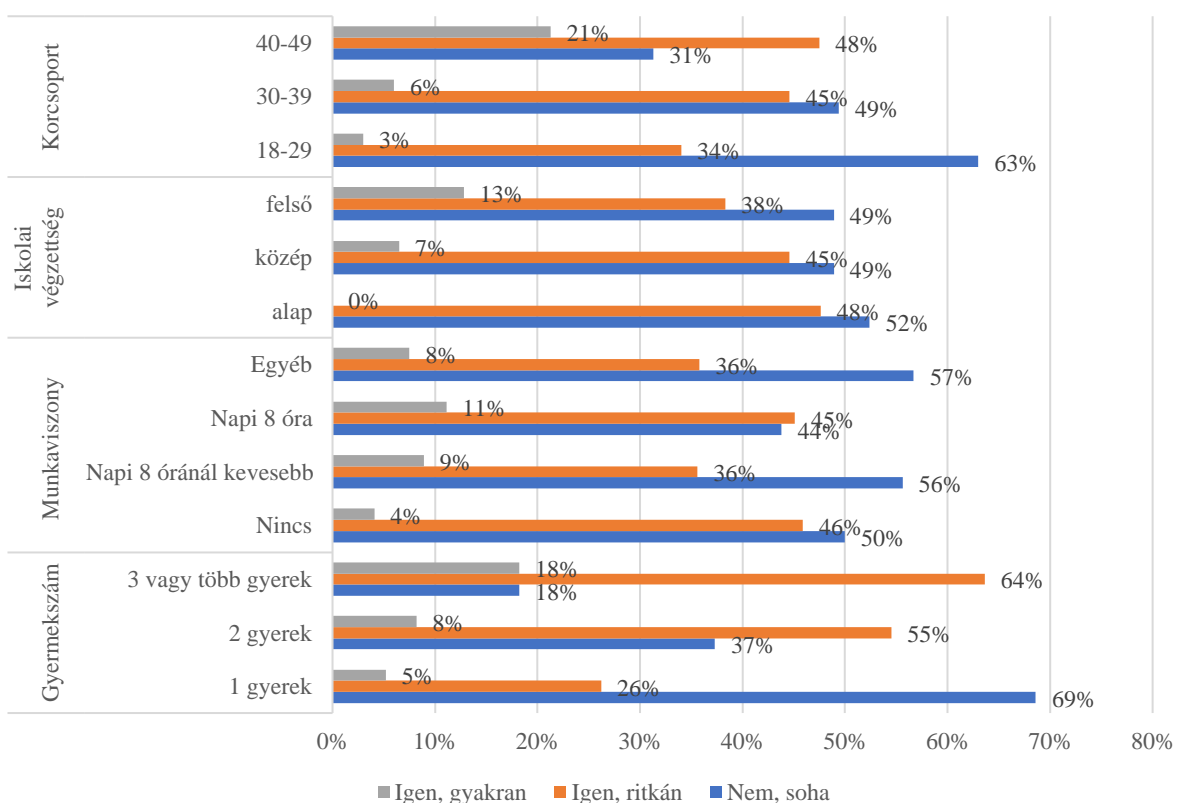
Az édesanyjával egy háztartásban élő **gyerekek közel fele egyáltalán nem végez láthatatlan munkát, ami elsősorban az életkorukkal magyarázható, hiszen a kisgyermek nem vesznek részt tevékenyen a házimunkában. A fővárosiak, illetve a megyeszékhelyen élők**

közül többen választották (10-12%) azt, hogy a gyermekük gyakran veszi ki a részét házimunkából, mint a községben élők esetében (5%).

Minél képzettebb valaki, és minél idősebb, annál inkább jellemző rá, hogy a gyermeke gyakrabban végez láthatatlan munkát, a **40-49 éveseknél** ez 21%, míg a 18-29 éveseknél csak 3%. Az aktívabban dolgozó nők számára is láthatóan számottevőbb a gyermekektől kapott segítség. A gyerekszám tekintetében az látható, hogy **minél több gyermek él egy családban, annál inkább jellemző, hogy a gyerekek is besegítenek az otthoni teendők ellátásába**: a három vagy több gyermekeseknél a 64%-ot is eléri az arányuk.

7. ábra: Végeznek-e az Önnel egy háztartásban élő gyermekek láthatatlan munkát? (N=468)

Fizetett segítség

A válaszadók egyötöde (21%) nyilatkozott úgy, hogy valamely, a láthatatlan munka körébe tartozó tevékenység elvégzésére valaki mást bíz meg fizetség ellenében.

KINCS

KOPP MÁRIA INTÉZET
A NÉPESEDÉSÉRT
É S A CSALÁDOKÉRT

A 30-39 évesek, a teljes munkaidőben dolgozók, a kétgyermekesek (24%), illetve a három vagy többgyermekesek (23%) esetében mondható el a leginkább az, hogy a láthatatlan munka elvégzéséhez fizetett segítséget kérnek.

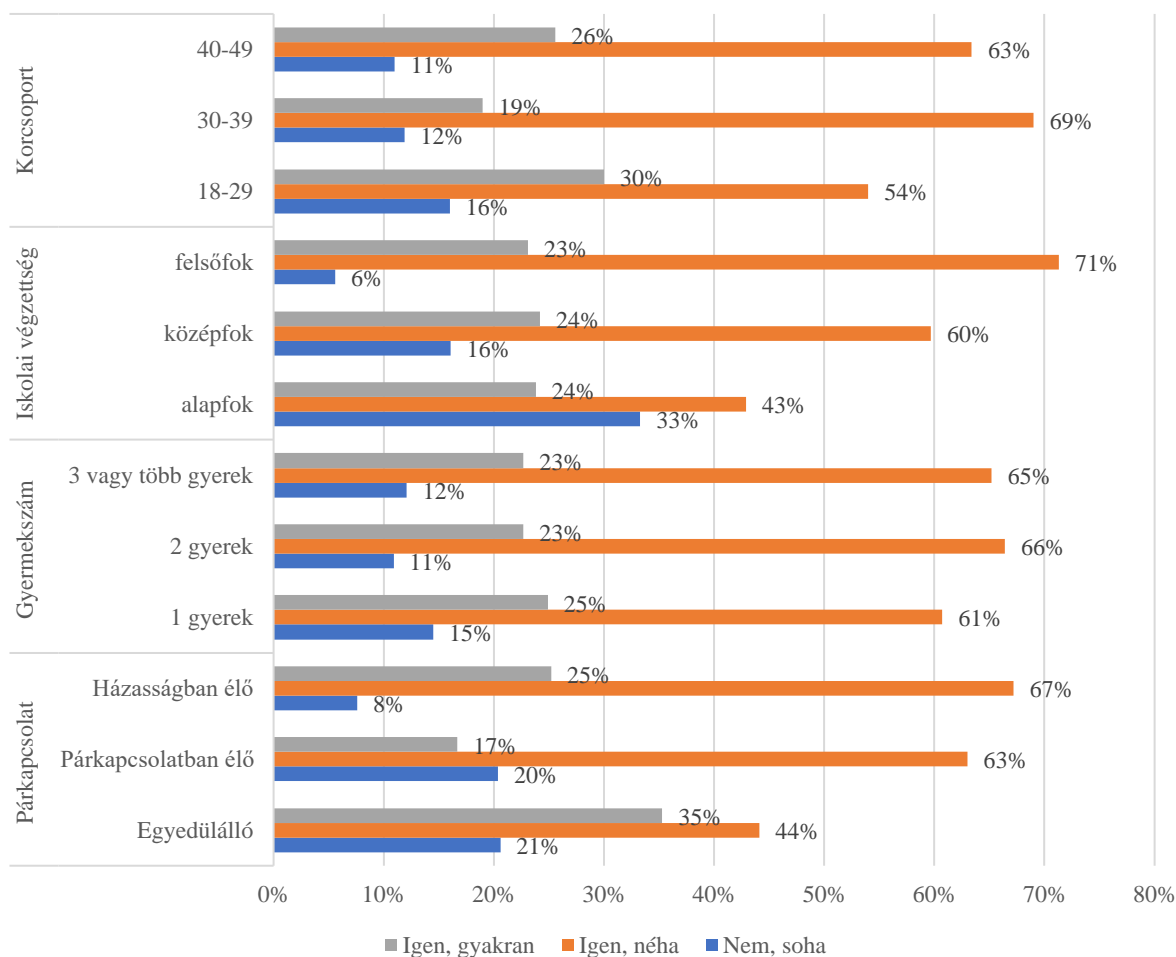
A háztartási munka örömforrás is lehet

A megkérdezettek kétharmada néha szokott örömet találni a láthatatlan munka elvégzésében. Ezt a választ kaptuk a válaszadók több mint 60%-ától gyerekszámától függetlenül, a közép és felsőfokú végzettségűektől, a 30-49 évesektől, a párkapcsolatban és a házasságban élőktől. Leginkább az egyedülállóknak (35%) és a fiatalabbaknak (18-29 évesek 30%-a) okoz kevésbé örömet a láthatatlan munka.

Az édesanyák egyharmada (32%) gyakran érzi megterhelőnek a láthatatlan munkát, míg 57%-uk csak ritkábban, miközben minden tizedik válaszadó (11%) úgy ítélte meg, hogy számára nem megerőltető a háztartási teendők elvégzése. Figyelemre méltó eredmény, hogy a mintánkban a gyerekszám szignifikánsan nem befolyásolja a háztartási munkában tapasztalható öröm jelenlétét. Vagyis a több gyermeket nevelő édesanyák – akiknek valószínűsíthetően több otthoni feladatuk adódik – relatíve pozitívabban élik meg a láthatatlan munkát is. Ez összefüggésben lehet azzal is, hogy ezek az édesanyák a fentiek szerint több segítséget kapnak partnerüktől és gyermekeiktől is a családi munkamegosztás jegyében.

8. ábra Szokott-e örömet találni a láthatatlan munka elvégzésében? (N=468)

A láthatatlan munka, mint érték

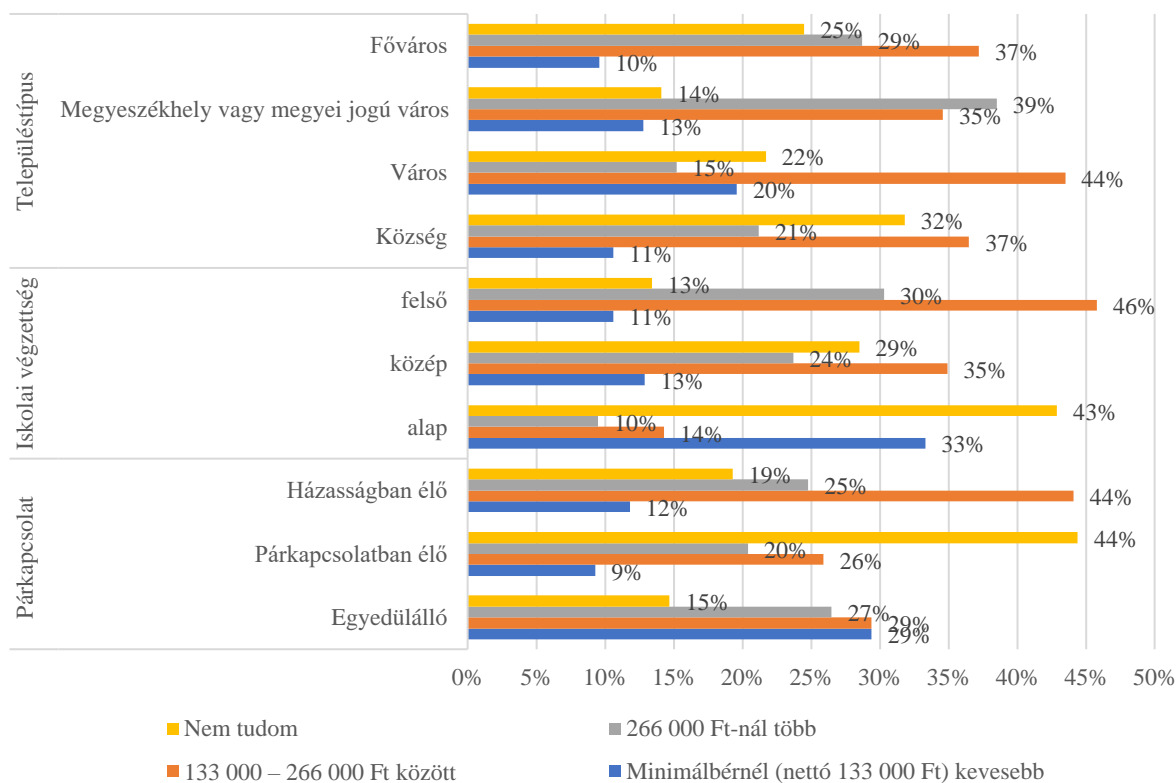
Egy ötfokú skálán a **megkérdezettek 51%-a jelölte meg azt, hogy az általa elvégzett háztartási feladatokat inkább vagy teljes mértékben megbecsülik** a vele együtt élő családtagok, 29% érezte úgy, hogy kevésbé becsülik meg.

A kutatás során arról is érdeklődtünk a megkérdezettek körében, hogy vajon pénzben ki lehet-e fejezni a láthatatlan munka értékét. A gyermeket nevelő **nők kétharmada (67%)** azon a véleményen van, hogy **a házi munkának bizony van pénzben mérhető értéke**. Minél magasabb az iskolai végzettsége valakinek, annál inkább egyetért ezzel a megállapítással. Az alapfokú végzettségűeknek csak 38%-a, a középfokú végzettségűek közel kétharmada (64%), míg a felsőfokú végzettségűek több mint háromnegyede (77%) tartja pénzben kifejezhetőnek a

házimunka értékét. **A házasságban élők több mint kétharmada (69%), az egyedülállók 62%-a tartja a láthatatlan munkát olyan tevékenységnek, amit meg lehetne fizetni.**

9. ábra: Ha megfizetnék az otthon végzett láthatatlan munkáját, mennyi fizetség járna érte havonta (nettó)? N=468

A válaszadók csaknem egynegyede (23%) nem tudott konkrét összeget rendelni az ilyen típusú feladatok mellé, de a válaszadók közel kétötöde (38%) gondolja azt, hogy a minimálbért – nettó 133 ezer Ft/hó - meghaladó mértékben kellene javadalmazni ezeket a munkaidőn kívüli tevékenységeket. A megkérdezettek 26%-a akár a minimálbér kétszeresét is jónak tartaná fizetségként. A minimálbérnél kevesebb pénzt csak a megkérdezettek 13%-a ítélné meg ezekért a munkákért. Minél magasabb az iskolai végzettsége valakinek, annál valószínűbb, hogy a minimálbért meghaladó fizetséget látna jónak a láthatatlan munkáért. A diplomások kétharmada (76%) szerint a minimálbért vagy annak a kétszeresét is meghaladó mértékű összeget érdemel, aki ezt a munkát végzi, a középfokú végzettséggel rendelkezők 59%-a, míg az alapfokú végzettségűeknek csak a negyede (24%) osztja ezt a véleményt.

KINCS

KOPP MÁRIA INTÉZET
A NÉPESEDÉSÉRT
ÉS A CSALÁDOKÉRT

Mivel sokan gondolják azt, hogy a láthatatlan munkát még nem értékelik kellően, és az érintettek nem kapnak érte megfelelő javadalmazást, így nem meglepő, **hogy tíz emberből kilenc (92%) véleménye szerint szükséges lenne felhívni a társadalom figyelmét a háztartáson belül elvégzett fizetetlen munka jelentőségére.**

Összegzés

Elemzésünkben a 18-49 éves anyák által végzett láthatatlan munkára és ezzel kapcsolatos attitűdjeikre vonatkozó felmérés eredményeit mutattuk be. A válaszokból kiderült, hogy az édesanyák többsége hallotta már a “láthatatlan munka” kifejezést, és nagy többségük helyesen is értelmezte a fogalmat.

A válaszadó kisgyermekes édesanyák 96%-a végez láthatatlan munkát, közel felük hetente 10 órát meghaladó mértékben, és a mosást, a takarítást és a főzést említették a leggyakrabban.

A ház körüli feladatoknak az ellátásában a legtöbben kapnak segítséget a családban élő felnőtt korú családtagoktól, különösen a házasságban élők számíthatnak a párjukra, a házastársak 95%-a besegít az otthoni teendők elvégzésébe. Ennek ellenére a nőknek így is csak az egyötöde érzi úgy, hogy arányosan oszlanak meg a feladatok a nők és a férfiak között; a nagy többségük úgy gondolja, hogy a nőkre több teendő hárul. Mindössze a válaszadók 2%-a véli úgy, hogy a férfiak vállalnak nagyobb részt az otthoni munkából.

Fizetett segítséget csak az anyák egyötöde vesz igénybe. A nagycsaládos édesanyák több segítséget kapnak férjüktől ill. élettársuktól és gyermekeiktől is. A válaszadók egyharmada érzi gyakran megterhelőnek az otthoni teendők elvégzését, 57 %-uk csak ritkán és minden tizedik édesanya kifejezetten örömforrást talál bennük.

Minden második édesanya úgy érzi, hogy a láthatatlan munkáját megbecsülik a családban, közel harmaduk viszont nem tapasztalja ezt a megbecsülést. Ebből is adódhat, hogy 92%-uk gondolja azt, hogy szükséges lenne a társadalom figyelmét jobban felhívni a láthatatlan munka jelentőségére. Az édesanyák kétharmada véli úgy, hogy van pénzbeli értéke a házimunkának.